

MONOLATRY AND ONTOLOGICAL MONOTHEISM

Ramban on Parashat Beshalach

The Sixteenth Street Synagogue – Pesach 2007
Gavriel Z. Bellino

Exodus 15

11 Who is like Thee among the gods, O Lord,
Who is like Thee, Majestic in Holiness.
Awesome in praises, working wonders.

ספר שמות ט"ו

י"א מי כְּמֹכָה בְּאֵלִים ה' מִי כְּמֹכָה
נִאֲדָר בִּקְדֹשׁ נוֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פְלֵא

Rashi on Exodus 15:11

רש"י על שמות פרק טו פסוק יא

(יא) באלם - בחזקים כמו (יחזקאל יז) ואת אילי הארץ לקח (תהלים כב) אילותי לעזרתי חושה:
BA'EILIM – Among the mighty as (Ezekiel 17) “And the mighty (EILEI) of the land he took
away” and (Psalms 22) “O Thou my strength (EYALUTI) hasten to help me.”

Mekhilta of R. Ishmael (1)

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דשירה פרשה ה

ד"א מי כמוכה באלים ה' מי כמוך באלו שקורים עצמם אלוהות. פרעה קרא עצמו אלוה שנ' יען אמר לי יאורי ואני עשיתי
(יחזקאל כט ג), וכן סנחריב שנ' מי בכל אלהי הארצות וגו' (מלכים ב' יח לה), וכן נבוכדנצר שנ' אעלה על במתי עב וגו'
(ישעיה יד יד) וכן נגיד צור שנ' בן אדם אמור לנגיד צור כה אמר ה' אלהים יען גבה לבך וגו' (יחזקאל כח ב).

Who Is Like unto Thee Among the Gods, O Lord. Who is like unto Thee among those who call themselves gods? Pharaoh called himself a god, as it is said: “The river is mine” (Ezek. 29.9); “And I have made myself” (ibid. v. 3). Sennacherib called himself a god, as it is said: “Who are they among the gods of these nations,” etc. (Isa. 36.20). Nebuchadnezzar called himself a god, as it is said: “I will ascend above the heights of the clouds,” etc. (ibid. 14.14). The prince of Tyre called himself a god, as it is said: “Son of man, say unto the prince of Tyre: Thus saith the Lord: ‘Because they heart is lifted up,’” etc. (Ezek. 28.2).

Mekhilta of R. Ishmael (2)

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דשירה פרשה ה

ד"א מי כמוכה באלים ה' מי כמוך באלמים מי כמוך שומע עלבון בניה ושותק שנאמר החשתי מעולם אחריש אתאפק
כיולדה אפעה אשום ואשאף יחד (ישעיה מב יד - טו) לשעבר אחריש אתאפק מכאן ואילך כיולדה אפעה אחריב הרים
וגבעות וכל עשבם אוביש והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו אדריכם אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים
למישור

Another Interpretation: Who Is Like unto Thee B'ALIM. ... Who is like unto Thee in silence, O Lord, who is like unto Thee among the silent ones, O Lord, who is like unto Thee, who though seeing the insult heaped upon Thy children, yet keepest silence, as it is said: “I have long time held My peace, I have been still, and refrained Myself; now will I cry like a travailing woman, gasping and panting at once.”—In the past I have been still and refrained Myself, but from now on:—“I will cry like a travailing woman gasping and panting at once. I will make waste mountains and hills, and dry up all their herbs; and I will make the rivers islands, and will dry up the pools. And I will bring the blind by a way that they knew not, in paths that they knew not will I lead them; I will make darkness light before them, and rugged places plain. (Isa. 42.14–15).

דבי רבי ישמעאל תנא מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה באלמים

In the school of Rabbi Ishmael it was taught: Who is like Thee among the gods (elim)? Who is like Thee among the mute ones (ilemim)."

Ramban on Exodus 15:11

רמב"ן על שמות פרק טו פסוק יא

11. WHO IS LIKE UNTO THEE, O ETERNAL, 'BA'EILIM'. "I.e., among the mighty ones, just as in the verses: And 'eilei' (the mighty) of the land he took away; 'eyaluthi' (O Thou my strength), hasten to help me." Thus the language of Rashi.

(יא) מי כמכה באלים ה', "בַּחֲזָקִים",
כְּמוֹ: וְאֵת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקַח
(יחזקאל י"ז, י"ג), אֵילוּתֵי לְעֹזְרֹתֵי חוּשָׁה
(תהלים כ"ב, כ'). לְשׁוֹן רַש"י.

Now it is true that the word 'eilim' is an expression of power and strength, but Who is like unto Thee 'baeilim' is a reference to the angels who are called eilim, the usage of the word being similar to that in the verse, "This is E-li (my God), and I will glorify Him," and the Holy One, blessed be He, is called "E-I Elyon" (God the Most High) above all powers. Similarly, "And he shall speak strange things against the God of eilim," is like the expression, He is God of Elohim. Also, Ascribe unto the Eternal, "O ye Vnei eilim' (sons of might) is like the expression "bnei ha'elohim," since they are at times called eilim or Vnei eilim, and sometimes also ha'elohim or bnei elohim. Thus: For the Eternal is greater than all 'ha'elohim; "And the Vnei ha elohim came to present themselves before the Eternal." Some scholars" say that the word bnei is not in the construct state, nor are these expressions: bnei shileishim," "anshei (men) portrayed upon the wall."

וּבְקִאֻמַּת
שֶׁהֲלִשׁוֹן לְשׁוֹן תִּקְרַף וְחֻזֵק, אֲבָל מִי כְּמוֹכָה
בְּאֵלִים בְּמִלְאֲכֵי מַעֲלָה שֶׁהֵם נִקְרָאִים
אֵלִים, מְלִשׁוֹן: זֶה אֵלֵי וְאַנְוָהוּ (פְּסוּק ב').
וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא אֶל עֲלִיוֹן עַל
כָּל־ם, וְכֵן: וְעַל אֵל אֵלִים יְדַבֵּר נִפְלְאוֹת
(דְּנִיאל י"א, ל"ו), כְּמוֹ, הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים
(דְּבָרִים י', י"ז), וְכֵן, הִבּוּ לֵה' בְּנֵי אֵלִים
(תהלים כ"ט, א'), כְּמוֹ, בְּנֵי הָאֱלֹהִים, כִּי
יִקְרָאוּ אֵלִים וּבְנֵי אֵלִים, וְכֵן יִקְרָאוּ
הָאֱלֹהִים וּבְנֵי אֱלֹהִים, כִּי גְדוֹל ה' מִכָּל
הָאֱלֹהִים (להלן י"ח, י"א), וַיִּבְאוּ בְּנֵי
הָאֱלֹהִים לְהִתִּיצֵב עַל ה' (איוב א', ו'). וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים כִּי "בְּנֵי" אֵינְנוּ סְמִיכוֹת, וְכֵן, בְּנֵי
שְׁלֵשִׁים (בראשית נ', כ"ג), אֲנָשֵׁי מַחֲקָה עַל
הַקִּיר (יחזקאל כ"ג, י"ד).

And this is the meaning of "Who is like Thee, 'needar' (majestic) in holiness" since there is no adir (lofty one) like Him in the celestial holy abode. And so we find in the Mekhilta: "Who is like unto Thee among those who serve before Thee in heaven, as it is said, For who in the skies can be compared unto the Eternal, who among the sons of might can be likened unto the Eternal, a God to be feared in the great council of the holy ones?"

וְזֶה טַעַם: מִי כְּמוֹכָה נְאֻדָּר בְּקִדְשׁ, שְׂאִין
כְּמַהוּ אֲדִיר בְּמַעוֹן הַקִּדְשׁ בְּשָׂמַיִם.
וּבְמִכְלִיתָא (פְּאֹן): מִי כְּמוֹכָה בְּאֵלוֹ שֶׁהֵם
מְשֻׁמְשִׁים לְפָנֶיךָ בְּמָרוֹם, שְׁנֹאמַר: כִּי מִי
בְּשַׁחַק יַעֲרֹךְ לֵה' יְדָמָה לֵה' בְּבְנֵי אֵלִים אֶל
נְעֲרָן בְּסוּד קְדוּשִׁים רַבָּה (תהלים פ"ט,
ז'ח').

Mekhilta of R. Ishmael (3)

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דשירה פרשה ח

ד"א מי כמוך באלים מי כמוך באלו שמשמשין לפניך במרום שנ' כי מי בשחק יערוך לה' ואומר אל נערץ בסוד קדושים רבה וגו' ה' אלהי צבאות מי כמוך חסין יה (תהלים פט ז - ט).

Another Interpretation: *Who Is Like unto Thee Among the Mighty*. Who is like unto Thee among those who serve before Thee in heaven, as it is said: "For who in the skies can be compared unto the Lord . . . A God dreaded in the great council of the holy ones . . . O Lord, God of hosts, who is a mighty one, like unto Thee, O Lord" (Ps. 89.7–9)

Pirkei of Rabbi Eleiezer 41

פרקי דרבי אליעזר פרק מא

ואמרו ישראל לפני הב"ה רבון כל העולמים אין כמוך כמלאכי השרת וכן כל כנויי שמן אלים מיכאל גבריאל מי כמוך באלים

Israel spake before the Holy One, blessed be He: Sovereign of all worlds! There is none like Thee among the ministering angels, and therefore all their descriptive names (contain part of the word) Elohim ("God"); e.g. Michael and Gabriel. "Who is like unto thee among the divine creatures, O Lord?"

Mekhilta of R. Ishmael (4)

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דשירה פרשה ח

מי כמוכה באלים ה', כיון שראו ישראל שאבד פרעה וחילו בים סוף ובטלה מלכותן של מצרים ונעשו שפטים בעבודה זרה שלהן פתחו פיהם ואמרו כולם מי כמוך באלים ולא ישראל בלבד אמרו שירה אלא אף האומות כששמעו שאבד פרעה ומצרים בים

Who Is Like Unto Thee, O Lord, Among the Gods. When the Israelites saw that Pharaoh and his hosts perished in the Red Sea and that the kingdom of the Egyptians came to an end, and that judgments were executed upon their idols, they all opened their mouths and said: "Who is like unto Thee, O Lord, among the gods." And not only Israel uttered song, but the nations of the world also uttered song.